

วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จัดทำขึ้นโดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และเป็นเวทีเสนอผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เป็นวารสารราย 4 เดือน กำหนดเผยแพร่ในเดือนเมษายน สิงหาคม ธันวาคม.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์สมชัย บวรกิตติ ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน
	นายแพทย์สุริยะ วงศ์คงคาเทพ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
บรรณาธิการบริหาร	นายแพทย์ณัฐวุฒิ ประเสริฐสิริพงศ์ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
บรรณาธิการ	นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ สถาบันพัฒนาการคุ้มครองการวิจัยในมนุษย์
บรรณาธิการรอง	ดร.รัชนี จันทรเกษม กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
	ดร.เภสัชกรหญิงอัญชลี จูฑะพุทธิ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรหญิงจิราพร ลิ้มปานานนท์	หน่วยปฏิบัติการวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรสนั่น สุภาศิริสกุล	คณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ลีระพันธ์	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรธงชัย สุขเสวต	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ประวิทย์ อัครเสรินนท์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
นายแพทย์ประพจน์ เภตราภาค	นักวิชาการด้านเวชศาสตร์ชุมชน
ดร.อุษา กลิ่นหอม	นักวิชาการด้านชีววิทยา
เภสัชกรหญิงเย็นจิตร เตชะดำรงสิน	วิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ดร.วิชัย จันทรกิตติวัฒน์	กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
นางสาวณีย์ กุลสมบุญ	กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ดร.เภสัชกรยงค์ศักดิ์ ตันติปัญญา	สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ
เภสัชกรหญิงผกากรอง ขวัญข้าว	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
ดร.เภสัชกรหญิงมณฑกา ธีรชัยสกุล	กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ดร.เภสัชกรหญิงสุภัทรา รังสิมาการ	กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.แพทย์หญิงสมบุญณ เกียรตินันท์	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. นายแพทย์รัชชชัย กมลธรรม	มูลนิธิสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาชัยนาทนเรนทร
ศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรชยันต์ พิเชียรสุนทร	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ทวี เลหาพันธ์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ
 พันตำรวจโทรองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรมงคล ทองนพนี้้อ
 รองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรหญิงศรีจันทร์ พรจิราศิลป์
 รองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรหญิงนพมาศ สุนทรเจริญนนท์
 รองศาสตราจารย์ ดร.จันทร์เพ็ญ วิวัฒน์
 รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย อึ้งพินิจพงศ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ศุภานิต ทิมชุมเหนียว
 รองศาสตราจารย์ ดร.เภสัชกรหญิงอรุณพร อธิรัตน์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีวิพัฒน์ ทรงจิตสมบุญ
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา โอศิริ
 ดร.มาลี สิทธิเกรียงไกร
 เภสัชกรหญิงปราณี ชวลิตธำรง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ วุฒิชัย เวชวิฐาน
 นายณรินทร์ ทิมา
 นางสาวเพ็ญศรี จิตรนาททรัพย์
 นางปรีญา มิตรานนท์
 ดร.ตรึงตา พูลผลอำนาย
 ดร.กันยานุช เทาประเสริฐ
 นายแพทย์ประพันธ์ พงศ์คณิตานนท์
 นายแพทย์โกสินทร์ ตริรัตน์วีรพงศ์
 นายแพทย์ธวัช ชนวิริยะ
 นายแพทย์ศุภมิตร ชุณหสัทธิวัฒน์
 นายแพทย์กรกฎ จุฑาสมิต
 นายกวี คงศักดิ์พงษ์
 แพทย์อายุรเวชชิตเดช อุทัยวิทยารัตน์
 นายแพทย์ธวัช บุรณถาวรสม
 นายแพทย์วิวัฒน์ พันธุ์ม่วง
 นายแพทย์ขวัญชัย วิเศษฐานนท์
 นางสาวจุจินดา อรรถลิขิต
 นางพรทิพย์ เต็มวิเศษ
 แพทย์แผนไทยประยุกต์มาลา สร้อยลำโรง

ผู้จัดการวารสาร

นางภาวนา คุ่มตระกูล

พิมพ์ที่

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ (สำนักกิจการโรงพิมพ์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
 คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนคร
 นักวิชาการด้านสาธารณสุขศาสตร์
 นักวิชาการด้านสถิติ
 นักวิชาการด้านสถิติ
 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ
 โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า
 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย
 กรมควบคุมโรค
 กรมการแพทย์
 สถาบันนโยบายวิชาการ
 แพทย์อายุรเวช
 กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
 กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
 กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
 นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
 กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine is owned by the Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine, Ministry of Public Health for the presentation of research works and technical papers on traditional Thai medicine, indigenous medicine and alternative medicine. The journal is published every four months and will be issued on April, August and December.

Editorial Board

Advisors	Somchai Bovornkitti	Contributor, Academy of Science, The Royal Institute
	Suriya Wongkongkathep	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Executive Editor	Nattawut Prasertsiripong	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Editor	Vichai Chokevivat	Institute for the Development of Human Research Protections
Associate Editors	Rutchanee Chantaraket	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
	Anchalee Chuthaputti	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine

Members

Jiraporn Limpananont	Social Pharmacy Research Unit, Chulalongkorn University
Sanan Subhadhirasakul	Faculty of Traditional Thai Medicine, Prince of Songkla University
Prasit Leerapan	Faculty of Public Health, Mahidol University
Thongchai Sooksawate	Faculty of Pharmaceutical Sciences, Chulalongkorn University
Pravit Akarasereenont	Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University
Prapoj Petrakard	Community Medicine Specialist
Usa Klinhom	Biologist
Yenchit Techadamrongsin	Alternative Medical College, Chandrakasem Rajabhat University
Vichai Chankittiwat	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Saowanee Kulsomboon	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Yongsak Tantipidok	Society and Health Institute
Pakakrong Kwankhao	Chao Phya Abhaibhubejhr Hospital
Monthaka Teerachaisakul	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Supattra Runagsimakan	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine

Reviewers

Somboon Kiettinun	Faculty of Medicine, Thammasat University
Thavatchai Kamoltham	Somdej Phra Chao Borom Wong Ther Krom Phraya Chainartnareontorn Foundation
Chayan Pichaensoonthon	Faculty of Medicine, Mahasarakham University
Tawee Laohapan	Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University

Yingyong Taoprasert	Chiang Rai Rajabhat University
Nopdol Thongnopnua	Faculty of Pharmaceutical Sciences, Srinakharinwirot University
Srichan Phornchirasilp	Faculty of Pharmaceutical Sciences, Mahidol University
Noppamas Soonthornchalernnont	Faculty of Pharmaceutical Sciences, Mahidol University
Chanpen Wiwat	Faculty of Pharmaceutical Sciences, Mahidol University
Wichai Eungpinichpong	Faculty of Associated Medical Science, Khon Kaen University
Supanimit Teekachunhatean	Faculty of Medicine, Chiang Mai University
Arunporn Itharat	Faculty of Medicine, Thammasat University
Sriwattana Songchitsomboon	Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University
Sunanta Osiri	Faculty of Abhaibhubej Thai Traditional Medicine, Burapha University
Malee Sittikreangkrai	Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University
Pranee Chavalittumrong	Department of Medical Sciences
Pichet Wechvithan	Rajamangala University of Technology Isan Sakonnakon Campus
Narin Tima	Technical Officer Specialist in Public Health
Pensri Chitnumsap	Technical Officer Specialist in Statistics
Preeya Mithranon	Technical Officer Specialist in Statistics
Trungta Poolpolamnuy	Office of the Permanent Secretary for Public Health
Kanyanoot Taoprasert	Chiang Rai Rajabhat University
Prapan Pongkanitanont	Sirindhorn National Medical Rehabilitation Centre
Gosin Triratveerapong	Pranangklaow Hospital
Tanawat Tanawiriya	King Chulalongkorn Memorial Hospital Thai Red cross Society
Supamit Choonsoottiwat	Department of Disease Control
Korakot Chutasmit	Department of Medical Services
Kawee Kongpakdeepong	Thaiyoga Institute
Teeradech Uthaiwitayarat	Ayurvedic Doctor
Tawach Buranathawornsom	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Wattana Panmoung	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Khwanchai Visithanon	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Rujinart Adthasit	Social and Human Scholars
Pornthip Termviset	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
Mala Soisamrong	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine

Journal Manager

Pawana Khumtrakul	Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine
-------------------	---

Printing Office

The War Veterans Organization of Thailand under Royal Patronage of His Majesty the King
(Office of Printing Mill)

สารบัญ ■ Contents

1 บรรณาธิการแถลง

วิชัย โชควิวัฒน์

บทความพิเศษ

3 การจัดการศึกษาการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สนั่น ศุภธีรสกุล

นิพนธ์ต้นฉบับ

14 ประสิทธิภาพของการนวดไทยแบบราชสำนัก เพื่อบรรเทาอาการปวดศีรษะจากการเกร็งของ กล้ามเนื้อ

วัชรินทร์พร พรหมพิทักษ์

สุภาพร เห่งกระโทก

ภูมิณภัทร์ แสงสุมาศ

พรปวีณ์ ตระกูลบ้านมะหิงษ์

อภิวัฒน์ จำเนียร

ณัฐวุฒิ ช่างเหล็ก

เทียมจิต ทองลือ

อังคณา อภิชาติวรกิจ

วัฒนชัย โชตินัยวัตรกุล

ยงชัย นิละนนท์

อัครินทร์ นิมมานนิตย์

ประวิทย์ อัครเสรินนท์

ทวี เลหาพันธ์

21 สถานการณ์การให้บริการการแพทย์แผน ไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

แสงเพชร ภู่ม่า

เกษร อังคุสิงห์

37 ผลเพิ่มความจำของผลิตภัณฑ์น้ำมันรำข้าว บริสุทธิ์จากข้าวกล้องไทยในหนูเมาส์

ปณณวัฒน์ ชูวงศ์อินทร์

จินตนา สัตยาชัย

EDITOR'S NOTE

Vichai Chokevivat

SPECIAL ARTICLE

Educational Administration in Traditional Thai Medicine, Prince of Songkla University

Sanan Subhadhirasakul

ORIGINAL ARTICLES

The Effectiveness of Court-type Thai Traditional Massage for Relieving Tension-type Headache

Watcharinporn Promptuck

Supaporn Henggrathock

Poohmnaphat Sangsumart

Phonpawi Trakulbanmahing

Apinan Jamnian

Nattavud Changlek

Thiamchit Thonglue

Angkana Apichartvorakit

Wattanachai Chotinaiwattarakul

Yongchai Nilanont

Akarin Nimmannit

Pravit Akarasereenont

Tawee Laohapand

Situation of Thai Traditional Medicine service in Tambon Health Promoting Hospital

Sangpetch Pooma

Gesorn Angsusingha

Memory Enhancing Effects of Virgin Rice Bran Oil Derived from Thai Brown Rice in Mice

Pannawat Choowong-in

Jintana Sattayasai

สารบัญ ■ Contents

- 46ฤทธิ์ในการลดน้ำตาลในเลือดของผงแห้งจากผลมะระขี้นก (*Momordica charantia* L.) ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

พึงใจ ภูนิคม

ศุภชัย ตียวรรณนท์

สมชาย สุริยะไกร

- 59ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือก: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเส้าไห้เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา จังหวัดสระบุรี

กันยา ขุนวงศ์

รัตนา ปานเรียนแสน

เวทีทรรศนะ

- 73 ย่านาง *Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels

ประพจน์ เกตราภาค

ปกิณกะ

- 75 ตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย: ย่านาง-ราก

คณะกรรมการจัดทำตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย

- 79 พจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนจีน (จีน - ไทย - อังกฤษ) (9)

วิลาวัลย์ จีประเสริฐ

ทัศนีย์ ฮาชาไนน์

เย็นจิตร เตชะดำรงสิน

- 86 บันทึกภูมิปัญญา: พ่อใหญ่หม่อมพรมมาแสงชมพู หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ผู้สืบสานภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านอีสานแห่งภูผาผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

วิชัย โชควิวัฒน์

สันติสุข โสภณสิริ

The Glucose-lowering Effects of the Powder of *Momordica charantia* L. Fruits on Type 2 Diabetic Patients

Puengjai Punikhom

Suppachai Tiyaworanant

Somchai Suriyakrai

Customer Satisfaction with Alternative Medical Services: A Case Study of Saohai Hospital, Saraburi Province

Kanya Khunwong

Rattana Panriansaen

VIEWPOINTS

YA NANG *Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels

Prapoj Petrakard

MISCELLANEOUS

Monograph of Selected Thai Material Medica: YA NANG-RAK

Subcommittee on the Preparation of

Monographs of Selected Thai Materia Medica

Dictionary of Traditional Chinese Medicine (Chinese-Thai-English) (9)

Wilawan Juengprasert

Tasnee Hasanine

Yenchit Techadamrongsin

Indigenous Wisdom Records: Folk Healer Phromma Saengchomphoo the Champion of National Thai Traditional Doctor of the Year 2016 and the Successor of Northeast Folk Healer Wisdom of the Great Mountain: Phupha Phueng Kalasin Province

Vichai Chokevivat

Santisukh Sobhansiri

สารบัญ ■ Contents

93 ภูมิปัญญาการอยู่ไฟ

อุษา กลิ่นหอม

อรจิรา ทองสุกมาก

Lie by the Fire after Childbirth

Usa Klinhom

Onjira Thongsookmak

มรณาลัย

99 ส้มยศ เจริญศักดิ์

OBITUARY

Somyod Chareonsak

วารสารสโมสร

101 ย่านาง, ย่านางแดง

ธงชัย สุขเสวต

รัชณี จันทร์เกษ

JOURNAL CLUB

YA NANG, YA NANG DANG

Thongchai Sooksawate

Rutchanee Chantraket

105 คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559 Instructions to Authors